

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINING ENG RIVOJLANGAN DAVRI VA BU SOHANING HAYOTIMIZDAGI O'RNI

Berdiyeva Muborak Baxtiyorovna

Guliston davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi,

p.f.b.f.d. (PhD)

Turdiboyeva Dilbar Anvar qizi

Guliston davlat pedagogika instituti

Maktabgacha talim yo'nalishi talabasi

Email: turdiboyevadilbar2@gmail.com

Annotatsiya.

Mazkur maqolada O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimining bugungi kundagi rivojlangan bosqichi va uning jamiyat hayotidagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda so'nggi yillardagi islohotlar, maktabgacha ta'lim sohasiga oid me'yoriy-huquqiy asoslar va xalqaro tajribaning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirishda pedagoglar malakasining o'rni asoslab berilgan.

Kalit so'zlar:

maktabgacha ta'lim, erta bolalik rivoji, pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati, davlat siyosati.

Kirish. Maktabgacha ta'lim davri – bolalar hayotidagi eng muhim va tez rivojlanadigan davr bo'lib, tug'ilgandan sakkiz yoshgacha bo'lgan vaqt oralig'ida bolalar miya va ijtimoiy-emosional salohiyatni eng faol shakllantiradi. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, sifatli erta bolalik davridagi parvarish va ta'lim bolalarning sog'lom o'sishi, to'g'ri ovqatlanishi va o'qishdagi kelajakdagi muvaffaqiyatiga mustahkam asos yaratadi. Bu davrda ta'lim faqatgina boshlang'ich maktabga tayyorgarlik emas, balki umr bo'yi hissiy farovonlik va o'rganish uchun zamin bo'lib xizmat qiladi. UNESCO mutaxassislari erta bolalik ta'limini ijtimoiy integratsiya, gender tengligi va ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlashga hissa qo'shuvchi eng samarali investitsiyalar qatoriga kirishini ta'kidlaydi. Mazkur ta'lim bosqichi bolalarning intellektual fikrlash, til ko'nikmalari hamda ijtimoiy muvofiqlashtirish qobiliyatlarini shakllantiradi. Shuning uchun bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish davlatlar siyosatida ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Maktabgacha ta'lim nafaqat individual rivojlanishga, balki jamiyatning umumiy taraqqiyotiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi ²⁷.

²⁷ YuNESKO. Erta bolalik davridagi parvarish va ta'lim: <https://www.unesco.org/en/query-list/e/early-childhood-care-and-education> (murojaat sanasi: 21.01.2026).

Maktabgacha ta'lim pedagogikasi inson kamolotini ta'minlashga qaratilgan muhim ilmiy soha bo'lib, xalq pedagogik tajribasi hamda zamonaviy tadqiqotlarga tayangan holda faoliyat yuritadi. Ushbu yo'nalish bo'lajak tarbiyachilarni maktabgacha ta'lim muassasalarida samarali ishlashga tayyorlashni maqsad qiladi. Ta'lim-tarbiya jarayonida ilg'or pedagogik yondashuvlar va axborot texnologiyalaridan foydalanish bugungi kunda muhim talabga aylangan. Shuningdek, malakali va ijodkor tarbiyachilarni tayyorlash uzluksiz ta'lim tizimidagi asosiy vazifalardan biridir. Respublikamizda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, bolalarni ta'lim muassasalariga keng jalb etish bo'yicha izchil islohotlar olib borilmoqda. Chunki aynan shu davrda bolaning dunyoqarashi, qiziqishi va ijtimoiy ko'nikmalari shakllanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim sifati jamiyatning kelajak taraqqiyoti uchun muhim omil hisoblanadi²⁸.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori bilan maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlandi. Ushbu hujjat maktabgacha ta'lim sohasini yanada takomillashtirish va bolalarning sifatli ta'limdan teng foydalanishini ta'minlashga qaratilgan. Konsepsiyada normativ- huquqiy bazani mustahkamlash muhim vazifa sifatida belgilangan. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun zarur sharoitlar yaratish ko'zda tutilgan. Bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasini oshirish va davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish ham asosiy yo'nalishlardan biridir. Ta'lim jarayoniga innovatsiyalar hamda ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish rejalashtirilgan. Maktabgacha ta'lim muassasalarini boshqarish tizimini takomillashtirish va moliyalashtirishning shaffofligini ta'minlash ham muhim vazifa hisoblanadi. Konsepsiyada pedagog kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishga yangi yondashuvlar joriy etilishi belgilangan. Bolalar bog'chalarida sog'lom ovqatlanish va sifatli tibbiy parvarishni ta'minlash ham alohida e'tiborga olingan. Ushbu konsepsiya doirasida 2019–2024 hamda 2025– 2030 yillarga mo'ljallangan maqsadli ko'rsatkichlar tasdiqlangan.²⁹

Asosiy qism. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimi so'nggi yillarda sifat jihatidan sezilarli darajada takomillashmoqda. Ergasheva (2023) ilmiy maqolasida maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatining zamonaviy tizimi ilmiy asosda tahlil qilingan va pedagogik yondashuvlarning samaradorligi tasdiqlangan. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan e'lon qilingan 2018-yildagi Nizom maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatini tartibga soluvchi mustahkam normativ-huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. 2022-yilgi tahliliy hisobotga ko'ra,

²⁸ Ergasheva B. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim muassasalarining zamonaviy tizimi // Research Focus. – 2023. – 2-jild, 3-son – DOI: 10.5281/zenodo.7793394. – URL: <https://refocus.uz/index.php/1/article/view/56/43>

²⁹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlandi [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: kun.uz <https://kun.uz/news/2019/05/09/maktabgacha-talim-tizimini-2030-yilgacha-rivojlantirish-konsepsiyasi-tasdiqlandi-prezident-qarori> (murojaat sanasi: 21.01.2026).

bog'cha qamrovi ko'rsatkichlari oshgan, hududlarda yangi maktabgacha ta'lim muassasalari tashkil etilgan. Abdullayeva (2021) ta'lim metodikasi bo'yicha ishlab chiqilgan yo'riqnomalar pedagoglar malakasini oshirishga xizmat qilayotgani aniqlangan. UNICEFning 2020-yilgi hisobotida erta bolalik davridagi sifatli parvarish va ta'lim bolaning ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan. Ushbu hisobot O'zbekiston kontekstida ham ECCE (Early Childhood Care and Education) tamoyillarining qo'llanilishini asoslab beradi. 2030-yilgacha maktabgacha ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi milliy siyosatning strategik hujjati sifatida maktabgacha ta'lim sohasiga jiddiy e'tibor qaratilayotganini ko'rsatadi. Konsepsiyada davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish hamda pedagog kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish vazifalari belgilangan. So'nggi yillardagi amaliyot shuni ko'rsatadiki, aholining ilgari qamrab olinmagan qatlamlarini ham maktabgacha ta'lim bilan ta'minlash bo'yicha ular soni oshmoqda. 2024–2025 yillarda davlat dasturlari orqali bog'cha infratuzilmasini yaxshilash va yangi muassasalar ochish bo'yicha choralar ko'rilmogda. Ta'lim sifatini oshirish maqsadida maqbullashtirilgan pedagogik metodikalar joriy etilmogda, bu esa bolalar rivojlanishiga ijobiy ta'sir qilmogda. Xususan, o'yin va ijodiy faoliyatlar bolalar nutqi va ijtimoiy ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qilmogda. Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish 2024–2026-yillar davomida izchillik bilan amalga oshirilmogda. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatida sog'lom ovqatlanish va tibbiy parvarish tizimi ham takomillashtirilmogda. Natijalarga ko'ra, bu omillar maktabgacha ta'lim sifatiga sezilarli ijobiy o'zgarishlar kiritmogda. Shuningdek, bolalarning ota-onalar bilan hamkorlikda ijtimoiy tajribaga ega bo'lishi uchun qo'shimcha dasturlar joriy etilmogda. O'zbekiston tajribasi xalqaro ECCE me'yorlari bilan solishtirilganda o'ziga xos ijobiy natijalarga erishmogda. Jamiyatda erta ta'limga bo'lgan ishonch va talab oshgani qayd etildi. Bu esa pedagogik kadrlarni tayyorlash hamda metodik qo'llab-quvvatlashni yanada rivojlantirish zaruratini ko'rsatadi. Kelgusida tizimni yanada takomillashtirish uchun davlat va nodavlat sektor hamkorligi kuchaytirilmogda. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim sohasidagi strategik yondashuvlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Maktabgacha ta'lim tizimi so'nggi yillarda O'zbekistonda eng jadal rivojlanayotgan sohalardan biriga aylandi. Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi ushbu jarayonga kuchli turtki berdi. Ushbu hujjat asosida bog'chalar tarmog'i kengaytirilib, qamrov darajasi sezilarli oshdi. Nodavlat sektorning rivojlanishi natijasida zamonaviy va raqobatbardosh ta'lim muassasalari paydo bo'ldi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmogda. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish ta'lim sifati oshishiga xizmat qilmogda. Bugungi kunda o'yin asosida ta'lim berish metodlari keng qo'llanilmogda. Bu esa bolalarning bilimni qiziqish bilan o'zlashtirishiga yordam bermogda. Tarbiyachilarning malakasini

oshirish tizimi ham tubdan yangilandi. Maxsus o‘quv kurslari orqali pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi rivojlantirilmogda. Sog‘lom ovqatlanish va tibbiy xizmat masalalariga ham jiddiy e‘tibor qaratilmogda. Bu esa bolalarning jismoniy rivojlanishini ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi. UNICEF va UNESCO kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik samarali natijalar bermoqda. Ularning tavsiyalari milliy tizimga moslashtirib joriy etilmogda. Maktabgacha ta‘lim muassasalari jamiyatda ijtimoiy tenglikni ta‘minlashga ham xizmat qilmogda. Chunki barcha bolalar uchun teng sharoit yaratish asosiy maqsadlardan biridir. Bugungi rivojlanish bosqichi kelajak avlodning barkamol bo‘lib yetishishiga mustahkam zamin yaratmogda. Oilalar ham ta‘lim jarayoniga faol jalb qilinmogda. Bu hamkorlik bolalar tarbiyasining samaradorligini oshirmogda. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim tizimining bugungi rivojlangan bosqichi jamiyat taraqqiyotida muhim o‘rin egallamogda.

Xulosa. Maktabgacha ta‘lim tizimi O‘zbekistonda so‘nggi yillarda jadal rivojlanib, jamiyat taraqqiyotining muhim omiliga aylandi. 2030-yilgacha mo‘ljallangan rivojlanish konsepsiyasi sohaning huquqiy va tashkiliy asoslarini mustahkamlashga xizmat qilmogda. Tadqiqot natijalari bolalarni maktabgacha ta‘lim bilan qamrab olish darajasi oshayotganini ko‘rsatdi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi ta‘lim sifatini yaxshilashga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmogda. Tarbiyachilarning kasbiy malakasini oshirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar samarali natija bermoqda. Nodavlat sektor ishtiroki tizimda sog‘lom raqobat muhitini shakllantirmogda. Sog‘lom ovqatlanish va tibbiy xizmatni yaxshilash bolalarning jismoniy rivojlanishini ta‘minlamogda. Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytirmogda. Ota-onalar bilan hamkorlik bolalar tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etmogda. Umuman olganda, maktabgacha ta‘lim tizimining hozirgi rivojlangan bosqichi kelajak avlodning barkamol bo‘lib yetishishiga mustahkam zamin yaratmogda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. UNICEF. O‘zbekistonda erta bolalikni rivojlantirish bo‘yicha hisobot. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Maktabgacha ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlandi [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: kun.uz <https://kun.uz/news/2019/05/09/maktabgacha-talim-tizimini-2030-yilgacha-rivojlantirish-konsepsiyasi-tasdiqlandi-prezident-qarori> (murojaat sanasi: 21.01.2026).
3. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta‘lim vazirligi. Tahliliy hisobot. – Toshkent, 2022.
4. Abdullayeva M. Maktabgacha ta‘lim metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi, 2021.

5. Ergasheva B. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim muassasalarining zamonaviy tizimi // Research Focus. – 2023. – 2-jild, 3-son. – DOI: 10.5281/zenodo.7793394.–URL:<https://refocus.uz/index.php/1/article/view/56/43>
6. Rustamova, G. (2025). Maktabgacha yoshdagi bolalarni mantiqiy fikrlashga o‘rgatishda TRIZ texnologiyasidan foydalanish. MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI JURNALI, 3(11).
7. UNESCO. Erta bolalik davridagi parvarish va ta’lim. <https://www.unesco.org/en/query-list/e/early-childhood-care-and-education> (murojaat sanasi: 21.01.2026).